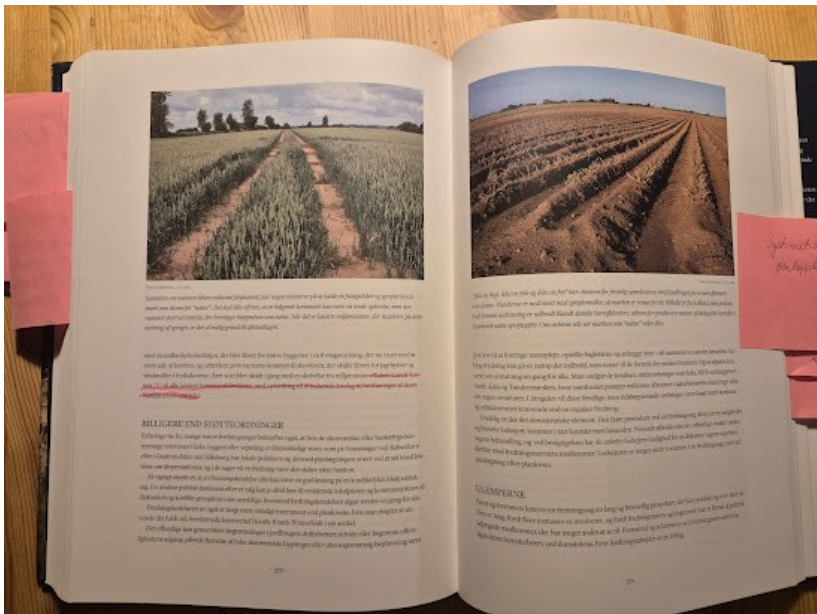


OM HUNDREDE ÅRS KAMP FOR NATUREN

Januar 2026

Af Jørgen Vangsted

Ingen er længere i tvivl om forarmelsen af den danske natur. Biodiversiteten er helt i bund. Udledning af næringsstoffer får fjordene og de indre danske farvande til at gispe efter ilt. Drikkevandet er forurenet med sprøjterester og nitrat. Den brøkdæl af landet som ligger hen som natur, er oftest små indeklemte rester i landskabet, der ikke har livsrum til en levedygtig udvikling.



Sporadisk bliver det nævnt. Dog ikke med et eneste ord i statsministerens nytårstale. Men af og til ved festlige lejligheder når Jeppe Bruus gør status over det, han ser som store fremskridt i treparten. Hans grænseløse optimisme lover natur for alle pengene. Milliarder står endnu engang i kø for at stimulere landbruget til frivilligt at afgive jord. Nu skal vi én gang for alle få vendt den kedelige tendens.

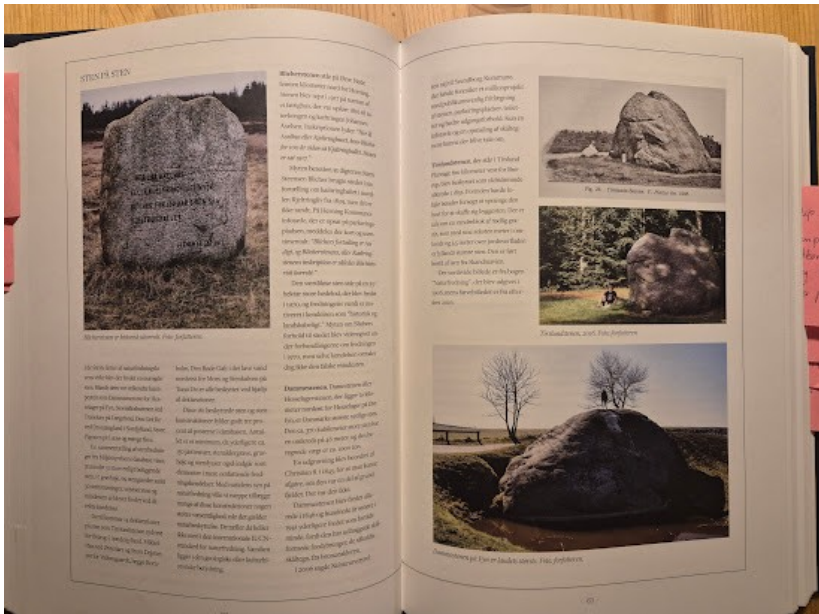


Men hvor har vi da hørt det mange gange før! Hvorfor skal vi tro på det denne gang?

EN BOG DER SÆTTER DET HELE PERSPEKTIV

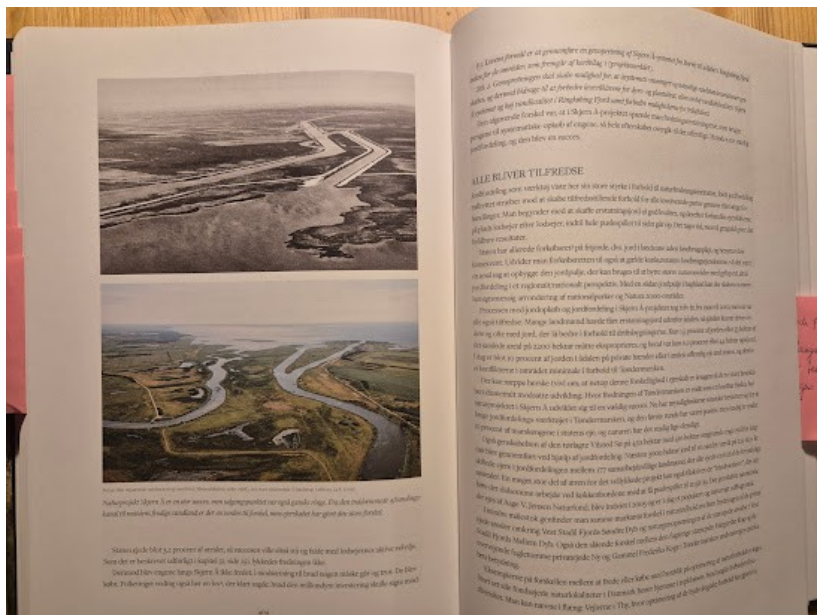
Jeg var så uforskammet heldig at få Kjeld Hansens bog ”Det store SVIGT” i kalendergave. Det blev min læsning mellem julesnapsene.

Bogen udkom i 2017 som et slags jubilæumsskrift over hundrede års naturfredning i Danmark. Et imponerende mesterværk over det, jeg her tillader mig at sammenskrive til dansk natursyn gennem hundrede år.



Fredning er ikke et entydigt begreb. Det dækker over uendeligt meget, og har langt fra altid haft til hensigt at beskytte biodiversiteten. Mange af det forrige århundreders fredninger var møntet på landskab, kultur, mindesmærker, vandreblokke, gravhøje eller kirkefredninger.

Det skal der ikke siges noget negativt om. Tænk bare på hvordan Skagens Gren ville have set ud i dag med sommerhusbebyggelse, hvis ikke man i sin tid greb ind med en fredning. Men når det har drejet sig om planter og dyrs miljø og levesteder, har fredningerne generelt stødt på nyttehensyn og proportionalitetshensyn.



Endelig har man generelt set naturfredninger som omkostninger. Ikke som investeringer. Det har f.eks. i nyere tid ført til, at man i stedet for at opkøbe naturområderne har kompenseret jordejerne til en miljøvenlig landbrugsdrift, (MVJ-ordningerne) som i det lange løb har kostet langt mere, og som kun er en ”fredning”, så længe tilskudsordningerne eksisterer.

Mange af disse såkaldte fredninger har ikke haft nogen virkning, hvilket bogen også dokumenterer.

Landbrugets rolle har ofte været afgørende for udfaldet i mange fredningssager. Samtidig fik tidligere tiders tanke om landvinding stor indflydelse på det oprindelige Danmark, hvor moser, lavvandede fjorde og enge blev afvandet til fordel for landbruget. Hertil kom rørlægning og udretning af vandløb, der gennem tiden fik deres naturskabte tilstande ødelagt.

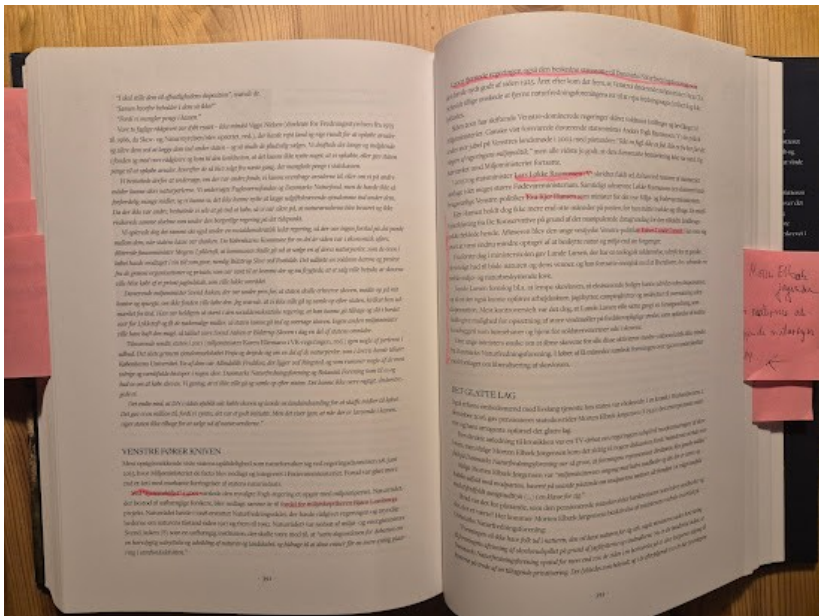
Hedeselskabet, som stod i spidsen for landvindingen, havde stor politisk og økonomisk opbakning. På den måde var det svært for folk med interesse for naturfredning, at få deres synspunkter igennem. Specielt hvis det kostede penge.

Djævelens advokat vil sikkert forsvare datidens natursyn med den til enhver tid gældende viden på området. Men Kjeld Hansen har gravet adskillige beviser frem på, at der i rigtig mange tilfælde har været handlet mod bedre viden.

Når viden bliver til et synspunkt, former spillereglerne sig efter tilfældig politisk og folkeligt forgodtbefindende; f.eks. har der i årtier været intensiv jagt på rovfugle med det resultat, at mange stort set forsvandt fra landet. Men også andre ”synsninger” har spillet en stor rolle, nøjagtig som i dag.

Den politiske interesse for naturen har nærmest aldrig været af en sådan karakter, at den har kunnet konkurrere med landbrugets interesser. Svend Auken bliver dog fremhævet som en miljøminister, der ville det anderledes. Men efter "systemskiftet" i november 2001, hvor Venstre kom til magten, smed man naturbegrebet i vaskemaskinen, så det krympede til et absolut minimum.

Siden er det gået stærkt tilbage med den samlede naturtilstand.



DET BOGEN SÆTTER I PERSPEKTIV

Nu står vi her, ni år efter udgivelsen af ”Det store SVIGT”. Men læs den og du vil forstå, at der skal et mirakuløst opgør til, for at rette op på hundrede års svigt. For intet har i mellemtiden forandret sig!

Treparten burde have potentiale til, at vi kan få noget natur tilbage. Men sådan som det ser ud i skrivende stund, vil vi nok få en borgerlig regering efter det kommende valg – sikkert med Venstre i spidsen og salt i såret.

Man kan ikke påstå, at socialdemokraterne går særlig meget op i vores fælles naturgrundlag. Ikke en eneste gang blev miljøet eller klimaet nævnt i Statsministerens nytårstale. Naturen er ikke populistens tumleplads.

Hun kan bryste sig af, at trepartsaftalen kom i stand på hendes vagt. Men den skal snart vise sig som en hullet si, når de frivillige aftaler skal på plads.

Et er at tegne et kort og lægge det på ønskeskyen. Men når det skal udmøntes frivilligt, bliver det en ganske anden sag. Her vil socialdemokraterne i en rød regering sikkert være at foretrække frem for en venstreledet blå konstellation med Danmarksdemokrater, Dansk Folkeparti og Liberal Alliance, der alle er ligeglade med trepartsaftalen og helst så den krympe i den vaskemaskine Fogh-regeringen anvendte i nullerne.

Lur mig! Så ender det med, at landbruget får det, som de vil have det. Pengene vil endnu engang fosse i grams på det stærkt kapitaliserede industrilandbrug hvor;

- kvælstof fortsat strømmer ud i vandmiljøet og ned til drikkevandet sammen med sprøjterester;
- biodiversiteten fortsætter sin nedtur;
- ammoniak påvirker hederne, vores lunger og danner alger på tage, biler og drivhuse;
- mængden af drivhusgasser ikke bliver reduceret;
- gigantiske subsidier bliver ved med at holde hånden under driftsformer, der giver underskud og for lidt mad.

”Det store SVIGT” gør dig forberedt på det, der vil ske, hvis ikke Christiansborg vågner og vi alle bringes til indsigt i de faktuelle forhold, der langsomt nedbryder vores naturgrundlag.

